

همسرداری در اسلام؛ به هم محبت کنید

حجت الاسلام والمسلمین سیدمهدی واعظ‌موسوی
خطیب و کارشناس مسائل خانواده

قرآن کریم در آیه ۳۴ سوره مبارک نسا، اصل همسرداری در اسلام را بیان می‌کند و می‌فرماید: «الزَّالِجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا قَضَىٰ... يَضَعُهُمْ عَلَى بُحْصٍ...» برپایه این آیه، شیوه و روش ایده‌آل و پیشنهادی قرآن برای مرد، شخصیت مسئولیت‌پذیر، استوار، متعادل و تکیه‌گاه برای زن است. نقطه مقابل چنین شخصیت مردانه‌ای، زنی است مطیع، هماهنگ و همسو با همسر؛ قرآن از زنان این چنینی به قانتات تعبیر می‌کند. به عبارت بهتر وقتی مرد قوام و مسئولیت‌پذیر شد، زن خود به خود مطیع می‌شود و به چنین مردی، افتخار و با او همراهی و همدلی می‌کند.

در نگاه کلی آموزه‌های دینی، همسرداری از اقایان شروع می‌شود و به مسئولیت‌پذیری یا همان اصل قوامیت آن‌ها بازمی‌گردد. اگر مردان به اصل مسئولیت‌پذیری متعهد باشند و دمدمی مزاج نباشند، زن نیز به تبع این رفتار و اخلاق مرد، در مسیر اطاعت و همراهی قرار می‌گیرد و بالعکس اگر این روحیه در مرد ضعیف باشد، زن از مسیر خارج می‌شود.

تعبیر همسر به لباس

قرآن کریم در آیه ۱۸۷ سوره مبارک بقره می‌فرماید: «هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ». اشاره نخست این آیه به نقش پوشاندگی لباس است؛ یعنی همان‌طور که لباس پوشاننده انسان است، زن و شوهر هم باید هم‌پوشانی داشته باشند. لباس به انسان زینت می‌دهد، همسران نیز باید به هم زینت دهند و سبب ننگ و عار هم نباشند، چنان‌که لباس، عیوب بدن را می‌پوشاند، زن و شوهر هم باید اسرار و عیوب یکدیگر را ببوشانند. همچنین چنان‌که لباس باید اندازه بدن باشد، زن و شوهر هم باید هنگام ازدواج، دقت کنند که اندازه هم باشند و کفویت و همتایی داشته باشند. وقتی بین زوج‌ها تناسب نباشد، چون ازدواج از پایه مشکل دارد، مثل لباس تنگ یا گشاد که آدمی را آزار می‌دهد، سبب اذیت و تزاخم انسان می‌شود، در این صورت یا باید عمری را با آن لباس تحمل کرد یا باید آن را از تن درآورد که به طلاق و جدایی ختم می‌شود. زن و شوهر نیز پس از ازدواج، با یکدیگر بیشتر آشنا می‌شوند، بی‌دقتی در این اصل، سبب شهرت به صفات پد می‌شود. تعمق در این تعبیر زیبایی قرآن، مانع از انتخاب اشتباه و عواقب سوء آن می‌شود. اگر خانواده از بین برود، دیگر اجتماع خوب و ارزش‌های والا نخواهیم داشت. فضایی همچون شهادت طلبی و ایثار در فضای خانواده ایجاد شده، رشد می‌یابد، وقتی خانواده نباشد، دزدی، اختلاس، اغتشاش و دیگر ذایل‌رقم می‌خورد و گسترش می‌یابد؛ برای همین هم آموزه‌های دینی‌روایی بر تشکیل و تحکیم خانواده تأکید بسیار می‌کنند.

به همسر خود محبت کنید

امیرالمؤمنین^(ع) فرمودند: «همیشه با همسر مدارا کن و با او به‌نیکی هم‌نشینی کن تا زندگی‌ات باصفا شود» (مکارم‌الاخلاق، ص ۲۱۸). محبت از اصولی است که معصومان^(ع) در همسرداری^(ع) بر آن تأکید بسیار می‌کنند. از امام صادق^(ع) است که: «هرکه بیشتر دوستدار ما باشد، به زن‌ها(همسرش) نیز بیشتر دوستی می‌کند» (بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۲۷). پیامبر^(ص) می‌فرمایند: «این گفتار مرد به همسرش که «من تو را دوست دارم»، هرگز از قلب زن بیرون نمی‌رود.» (وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۱۰).

اشارت

ماه شادی و سرور

ربحانه عامل‌نیک‌ا ربیع‌الاول به ماه شادی و سرور معروف است. در این ایام، مؤمنان گرده‌م می‌آیند و این روزهای مبارک را گرامی می‌دارند و در همه کشورهای اسلامی، شادی برقرار است. بسیاری از افراد در این ماه، مجالس ازدواج و سایر مهمانی‌های خود را برگزار می‌کنند. درست است که مراسم بر مبنای رواج شادی قلبی‌مان از اتفاقات خوب زندگی‌مان برگزار می‌شوند، اما در حین انجام این مراسم هم می‌شود دلخوری به وجود بیاید، پس قبل از هر چیزی اگر بنای خوشحال کردن مهمانان‌تان و خانواده خود را دارید، این حدیث پیامبر^(ص) و نکته‌های آن را به خاطر بسپارید: «ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ لَمْ يَتِمَّ لَهُ عَمَلٌ، وَرَغْ بِحُجْرَةٍ عَنْ مَعَاصِيٍّ... وَ خُلُقٍ يُدَارِي بِهِ النَّاسَ وَ حِلْمٌ يُرَدُّ بِهِ جَهْلُ الْجَاهِلِ، سَهْ حَيْزٍ اسْتَكَرَ فِيهِ شَخْصِيٌّ نَدَّاسْتَهُ بِأَشَدِّهِ» التَّاسُ وَ حِلْمٌ يُرَدُّ بِهِ جَهْلُ الْجَاهِلِ، سَهْ حَيْزٍ اسْتَكَرَ فِيهِ شَخْصِيٌّ نَدَّاسْتَهُ بِأَشَدِّهِ» عملی از او تمام و کامل نیست؛ پاکدامنی و ورعی که او را از نافرمانی خدا بازدارد و خوبی که به سبب آن با مردم مدارا کند و بردباری و حلمی که به وسیله آن، رفتار جاهلانه نادان را دفع کند».

این سه خصلت در هر کاری به ما کمک می‌کند تا بتوانیم به خوبی از پس امور برپاییم؛ اینکه در هر موقعیتی اول از خدای خود حیاکنیم و خود را در برابر او ببینیم تا بتوانیم به کارهایی که مخالف دستورات الهی است، جواب منفی بدهیم و دل را فقط به خدای خود استوار کنیم و سلامت نفس خود را حفظ کنیم و جز از خدا نترسیم. دومین خصلتی که پیامبر اکرم^(ص) فرموده‌اند تضمین‌کننده صحت زندگی اجتماعی‌ماست، مداراست. عقل، انسان را به مدارا کردن با مردم حکم می‌کند که نه تنها قلب انسان سالم و مهربان، حکم به مهربانی و سازش با مردم می‌کند که عقل انسانی نیز این امر را تأیید می‌کند.

درمورد خصلت سوم نیز می‌توان گفت صبوری بر کارهای شخصی است که می‌دانید از سر ناگاهی رخ داده است. پرباری در زمان‌هایی که شما قاف دید و وسیع‌تری دارید، موجب می‌شود به عنوان یک طرف‌ماجر، کنترل آرامش و اتفاقات را در دست بگیرید. مسلما رفتن به مسیر درست با خشم و عصبانیت محقق نمی‌شود. اگر هم دیگران با ترس در لحظه، شما را تأیید کنند، به معنای این نیست که بعدا به مسیر خود برنخواهند گشت، پس صبر و خویشن داری مهم است.

اگر در خانواده بر سر هر موضوع ریز و درشتی با یکدیگر توافق نداشته باشیم، فقط رنجش به وجود می‌آورد، اما فکر کنید هدف از کنار یکدیگر بودن، شادمان شدن و به ثمر رساندن و پیش بردن کارها باشد، خب چطور و چگونه‌اش فرقی نمی‌کند، همین که از حدود الهی خارج نشویم، کافی است.

بردار و بخوان

اصحاب امام زمان(عج) در عصر ظهور

یکی از دغدغه‌های ما به عنوان مسلمانانی که در عصر غیبت امام زمان(عج) زندگی می‌کنیم، این است که یاران حضرت چه کسانی هستند، چه ویژگی‌هایی دارند و ما چگونه می‌توانیم منتظری باشیم که از یاران امام زمان(عج) محسوب بشویم. گفته شده است امام زمان(عج) یاران واصحابی دارند که در ادوا مختلف تاریخی، حضرت را یاری داده‌اند. باتوجه به اینکه دوران حیات وامامت حضرت حجت(عج) به سه دوره غیبت صغری، غیبت کبری و عصر ظهور تقسیم می‌شود، یاران حضرت

نیز به همین سه دوره تقسیم می‌شوند. آیت...نجم‌الدین طوسی در کتاب «اصحاب امام زمان(عج) در عصر ظهور» به بحث و بررسی درباره تعداد اصحاب، ویژگی‌های آن‌ها، ملیت و معرفی اصحاب حضرت، پرداخته است وسؤالات و شبهاتی را که در این باره وارد شده، پاسخ داده است. در کتاب «اصحاب امام زمان(عج) در عصر ظهور» این چهره‌ها را تا آنجا که متناسب با حجم و ظرفیت کتاب بوده، تبیین و تشریح کرده است و با مراجعه به منابع فریقین، به سوابق و نقش و مسئولیت آنان در حکومت امام عصر پرداخته است. درضمن درباره بعضی چهره‌هایی که ادعا شده است مثبت هستند، همانند حسنی، خراسانی و یمانی، بحث و تحقیق و واقعیت را تبیین کرده است.

شهر

۳۳شنبه
۱۳ شهریور ۱۳۹۲
۱۳ ربيع الاول ۱۴۴۱
شماره ۳۳۱۱

۱۴
SHAHARANEWS.IR

هزار

مرور برخی شاخصه‌های رفتاری پیامبر(ص) در اجتماع

جامعه دینی با تأسی به رفتار نبوی

حمیده ذاکری از وجوه رفتاری پیامبر^(ص) که بخش مهمی از سیره ایشان را دربر می‌گیرد، سیره اجتماعی آن پیامبر بزرگوار است. رسول گرامی با منش و رفتار خود با مردم، توانستند در قلب آن‌ها نفوذ کنند و جاری‌کننده نور حق در دل تاریکی‌ها باشند. احادیث زیادی ناظر بر سیره اجتماعی پیامبر^(ص) وجود دارد. شیخ صدوق در بخشی از حدیثی در مورد سیره اجتماعی ایشان آورده است که پیامبر^(ص) وقتش را به سه قسمت تقسیم می‌کرد. خداوند، خانواده و قسمتی برای خودشان و از بخش مربوط به خود، قسمتی را به مردم اختصاص می‌دادند. در نظر ایشان برترین اصحاب، خیر‌خواه‌ترین آن‌ها و افرادی بودند که مردم را یاری می‌دادند؛ پیامبر^(ص) در مجالس، جایگاه معینی برای خود تعیین نمی‌کردند، هرگز خشن و سنگدل و پرخاشگر و بد زبان و عیب جوو مدیحه‌گر نبودند. هیچ‌کسی از ایشان و از در خانه ایشان ناامید بازمی‌گشت. سه چیز را از خود دور کرده بودند: مجادله در سخن، پرگویی، و دخالت در کاری که به ایشان مربوط نبود و این چند کار را در مورد مردم رها کرده بودند. کسی را مذمت و سرزنش نمی‌فرمودند و در لغزش‌ها و عیوب پنهانی مردم جست‌وجو نمی‌کردند. در ادامه، چند شاخصه مهم رفتاری پیامبر گرامی^(ص) در اجتماع را مرور می‌کنیم.

توجه به مشارکت اجتماعی زنان

پیامبر^(ص) در جامعه‌ای مبعوث شدند که برای زن ارزشی قائل نبودند. از ابن عباس نقل است: «در جاهلیت پس از مرگ شوهر، زن همچون کالایی به خویشاوندان دیگر می‌رسید. اگر می‌خواستند، یکی از آنان با او ازدواج می‌کرد؛ وگرنه او را به دیگری تزویج کرده، گاهی نیز او را از ازدواج منع می‌کردند». آیه ۱۹ سوره نسا به این نکته، اشاره و این رسم جاهلی را تحریم کرده است. امام باقر^(ع) این آیه را مربوط به مردی می‌داند که زنش را زندانی کرده و منتظر مرگش مانده بود تا وارث اموال او شود. زنان با حمایت پیامبر^(ص) به مشارکت در جامعه پرداختند. بیعت، یکی از عرصه‌های مهم سیاسی و اجتماعی حضور زنان در عصر نبوی بود. حضور زنان در بیعت عقبه و بیعت‌های متعدد زنان مدینه با رسول اکرم^(ص)، نشانه این امر است.

مواسات با مؤمنان

پیامبر^(ص) به برآوردن نیاز مؤمنان توجه می‌کردند. ایشان می‌فرمایند: «مثل مؤمنان در پیوند دوستی و محبت و مهریانی به یکدیگر همانند یک پیکر است که اگر چیزی از آن به درد آید، سایر اجزای پیکر با آن همدردی می‌کنند». رسول خدا^(ص) در بندهایی از منشور مدینه چنین آوردند: «مؤمنان، دوستان و سرپرستان یکدیگرند. مؤمنان نباید شخص عیالوار و فرض‌دار را به حال خویش رها سازند، بلکه باید او را کمک کنند». حضرت خود برای هر امری پیشقدم بودند و آنچه داشتند، با «اصحاب صقه» و مؤمنان نیازمند تقسیم می‌کردند و حتی در ایامی که غنایم فراوان به دست آوردند، از زندگی زاهدانه دست‌برنداشتند و مواسات و همدردی با مؤمنان نیازمند را فراموش نکردند.

همزیستی مسالمت‌آمیز در اجتماع

تفاوت‌ها همیشه مایه دردسر نیستند. اگر از پیامبر^(ص) الگو بگیریم، ایشان وقتی به مدینه وارد شدند، ترکیب جمعیت آن روز این شهر نامتناسب بود. گروه‌هایی از یهودیان و بیت پرستان در آنجا زندگی می‌کردند. مسلمانان مکه نیز به آن‌ها اضافه شدند. این وضع ممکن بود حادثه‌آفرین باشد، بنابراین پیامبر^(ص) پیمان‌نامه‌ای نوشتند که بزرگ‌ترین قرارداد در تاریخ اسلام خوانده شد. این قرارداد، حقوق گروه‌های مختلف ساکن یثرب را معین و زندگی مسالمت‌آمیز جمعیت شهر و نظم و عدالت را تضمین می‌کرد. (ابن هشام، السیره النبویه، تحقیق مصطفی السقا و دیگران، بیروت، دارالمعرفه، ج ۲، ص ۱۴۷). پیامبر اکرم^(ص) بر اساس این پیمان که با اهل یثرب بستند، زندگی همراه با آرامش را برای آنان فراهم آوردند و تازمانی که آنان پایبند قرارداد بودند، در کنار مسلمانان زندگی مسالمت‌آمیزی کردند و حتی اهل کتاب، آزادانه مراسم مذهبی خود را برگزار می‌کردند. پیامبر^(ص) با گروه‌های مختلفی از یهودیان، مسیحیان و مشرکان، پیمان صلح امضا کردند. پیامبر^(ص) حتی با مشرکان بت پرست که با نظام دینی و مسلمانان دشمنی نمی‌کردند، زندگی مسالمت‌آمیز داشتند.

توجه به مردم

توجه به همه افراد جامعه و مردم داری در رفتار و گفتار حضرت محمد^(ص)، مورد تأکید است. ذکر شده است ایشان به تشییع جنازه می‌رفتند و حتی به دورترین نقطه شهر «مدینه» به عبادت مریض می‌رفتند و می‌فرمودند: «هرکه در غم، شادی، راحتی و رنج، همراه دیگران باشد و خود را از آنان جدا نداند و جدا نکند، قلعه دل‌ها را فتح می‌کند». ایشان در هنگام مواجهه با مردم، بر سلام دادن مقدم می‌شدند و در دست دادن، زود دست خویش را عقب نمی‌کشیدند تا مبادا شخص مقابل، احساس سردی در برخورد پیدا کند. احوال دیگران را می‌پرسیدند و اگر یکی از برادران دینی‌شان را سه روز در جمع مسلمانان نمی‌دیدند، سراغ او را می‌گرفتند، پس اگر غایب و در سفر بود، برایش دعا می‌کردند.

دوری از تکلف و زرق و برق

نقل است پیامبر رحمت^(ص) در معاشرت، با تهی‌دستان، هم‌نشین و با بینوایان هم‌غذا می‌شد. نه نماز طولانی می‌گزارد نه خطبه وسیع می‌خواند تا اسباب زحمت برای مؤمنان نشود. جای خاصی را برای حضور خویش در مجالس تعیین نمی‌کرد، تاجایی‌که افراد غریبه وقتی در جمع وارد می‌شدند، پیامبر^(ص) را جست‌وجو می‌کردند تا بشناسند. آن حضرت به عنوان بهترین الگو و تبلیغ برای عموم مردم، در بی‌تکلفی کامل بودند. توجه به احوال مستضعفان، حتی در امور به ظاهر ناچیز، مانند حضور کودکان در هیئات و مساجد، از نگاه ایشان دور نبود.

استقرار امور به عدالت

عدالت مفهوم مهمی در دین اسلام است. در قرآن مجید یکی از اهداف بعثت حضرت محمد^(ص)، اجرای این امر در جامعه بیان شده است: «و بگو به کتابی که خدا نازل کرده است، ایمان دارم و به من فرمان داده‌اند که در میان شما به عدالت رفتار کنم». این دستوره‌ای الهی درحالی بود که جامعه در دوران پیش از بعثت پیامبر^(ص)، گرفتار نابرابری اجتماعی بود و اشراف و ثروتمندان، امتیازهای زیادی داشتند و به مردم ظلم می‌کردند. پیامبر^(ص) بر اساس مأموریت خویش، ضمن مخالفت با این طبقه‌بندی، انسان‌ها را برابر دانستند و فرمودند: «همه انسان‌ها از زمان آدم تاکنون، مثل دندانه‌های شانه با هم برابرند» و ملاک برتری انسان‌ها را تقوا معرفی کردند. همچنین پیامبر گرامی^(ص) مهم‌ترین وسیله نجات حاکمان را اجرای عدالت می‌دانستند و می‌فرمودند: «هرکه ولایت کاری از امور مسلمانان را پس از من برعهده بگیرد، او را روی پل صراط نکه می‌دارند و فرشتگان (الهی) نامه‌اش را می‌کشایند؛ اگر عادل بود، خدا او را نجات می‌دهد و اگر ستمگر بود، پل صراط چنان تکانی به او می‌دهد که مفصل‌های بدنش از هم جدا می‌شوند، به‌گونه‌ای که فاصله بین اعضای بدنش به مقدار صد سال خواهد بود» (علاءالدین متقی‌هندی، کنزالعمال، بیروت، مؤسسه الرساله، ۱۹۸۶ م، ج ۶، ص ۲۰).

پایبندی به پیمان‌های اجتماعی

آن حضرت بی‌وفایی به عهد و پیمان را نشانه بی‌دینی معرفی می‌کنند و می‌فرمایند: «هرکه پیمان ندارد، دین ندارد» و نقض پیمان را سبب سلطه دشمنان می‌دانند و می‌فرمایند: «وقتی پیمان‌ها را بشکنند، خداوند دشمن آنان را بر ایشان مسلط می‌کند». حضرت درجایی دیگر، خود را شاکي از پیمان شکنان معرفی کرده، می‌فرمایند: «هرکه بر عهدکننده ستم کند یا حق او را ندهد یا چیزی بیش از توانش بر وی تحمیل کند یا به نارضایتی چیزی از وی بستاند، روز قیامت، من طرف حساب و شاکي او خواهم بود». این مهم، در سیره نبوی به خوبی نمایان است، به‌طوری‌که حضرت همه پیمان‌ها را رعایت می‌کردند و حتی در برابر مشرکان نیز نقض پیمان نمی‌کردند.

روشنا

قَالَ الْإِمَامُ الْجَوَادُ(ع): مَنْ غَيَّرَ أَزْيَابَ أَغْتَبَ مِنْ غَيْرِ اشْتِغَابَ. (بحارالأنوار، ج ۷۱، ص ۱۸۱).

چهار برگزیده

در روزهایی که برای تولد باسعادت آخرین پیامبر خدا، حضرت محمد(ص)، خوشحال هستیم، خوب است به سرآغ کلام مبارک ایشان برویم و بتوانیم از احادیث آن رسول گرامی بیاموزیم. حدیث امروز برای ما دانستنی‌های جالبی دارد. از پیامبر اسلام(ص) نقل شده است که: خداوند متعال، از میان هر چیزی، چهار نمونه را برگزید که ایشان، آن‌ها را برشمردند. این موارد را در ادامه مرور می‌کنیم.

شفا

از میان فرشتگان، جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل^(ع) را برگزید.

و از میان پیامبران، چهار نفر را برای شمشیر و جهاد برگزید، ابراهیم و داوود و موسی و من.

و از میان خاندان‌ها، چهار خاندان را برگزید و فرمود: «خداوند، آدم و نوح و خاندان ابراهیم و خاندان عمران را بر جهانیان برگزید».

و از میان شهرها، چهار شهر را برگزید و فرمود: «سوگند به انجیر و زیتون و طور سینا و این شهر امن»، «انجیر»، مدینه است. «زیتون»، بیت المقدس است. «طور سینا»، کوفه است. (سوره تین، آیات یک تا ۳) و «این شهر امن»، مکه است.

و از میان زنان، چهار بانو را برگزید: مریم(ص)، آسیه(ص)، خدیجه(ص) و فاطمه(ص).

و از میان [اعمال] حج، چهار عمل را برگزید: حج، احرام و طواف. حج، قربانی است و حج، زمره یبیک مردم.

و از میان ماه‌ها، چهار ماه را برگزید، رجب، شوال، ذی قعدة و ذی حجه.

و از میان روزها، چهار روز را برگزید، روز جمعه، روز ترویه (هشتم ذی حجه)، روز عرفه و روز قربانی.